

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

15. An licitum sit inferre bellum Infidelibus committentibus Idololatriam, & violantibus iura naturalia, maximè si accedat authoritas Summi Pontificis?
Ex. p. 6. t. 4. Res. 16.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

quum Infidelem, nisi alia timerentur in Ecclesia damna?

Et an potestas impetendi Principem Infidelem, sit penes Reges, & Regna, vel penes Papam tantum?

Et an possint Ecclesia, & Principes Christiani mittere Prædicatores cum Exercitu ad prædicandum Infidelibus? Ex p. 6. tr. 4. Ref. 15.

1. Pro affirmatiua sententia pugnat mordicus Hostiensis in cap. quod super, de voto, & pro negativa Innocentius etiam in dicta cap. & Solorzanos de Indiarum iure lib. 2. cap. 11. num. 1. putat utramque sententiam problematice sustineri posse; & ideo ipse sibi respondet ad omnia argumenta, & Marta de iuris, part. 1. cap. 24. asserit, Scriptores Christianos non debere sententiam Ostiensis veneno afficere. Vide etiam Petrum Malfertium apud Mandellum lib. 4. consil. 769.

2. Ego vero negatiuæ sententiæ adhareo. Dico igitur. Ob solam infidelitatem non posse aliquem bellum indicere infidelibus; neque eos priuare dominio bonorum suorum. Vide Molinam tom. 1. disp. 105. & 106. Coninch. disp. 31. de bello dub. 2. num. 54. Castrum Palaum tom. 1. tract. 6. disp. 5. punct. 3. n. 7. & alios.

3. Notandum est tamen; quòd licet hæc opinio sit amplectenda; illa non obstat Ecclesia habet ius ad arma mouenda in infideles, si vi & armis iter occludant Prædicatores fidei.

4. Dico igitur primò. Infideles non permitentes in suis Regnis Prædicatores fidei, posse iuste ab Ecclesia debellari. Vide Fagund. in Decal. tom. 1. lib. 1. cap. 33. n. 20.

5. Dico secundò. Non posse Papam conficere exercitum ex Clericis, & Ecclesiasticis viris ad compellendum infidelem; nisi alias timerentur in Ecclesia damna; sed hoc munus esse seculari Principi mandandum: quia est alienum institutum à Clerico & Religioso arma mouere.

6. Dico tertio. Potestatem impetendi Principem infidelem non esse penes Reges aut Reges, sed penes Papam. Potest quidem Rex, dum Pontificem consulat cogere Paganum, ne Regno Prædicatores interdicit, sicut quilibet potest innocentem tueri. In quo sensu Aragonem accipio art. 8. dub. 3. Corollario 1. & 3. At verò regni inuestitura, & ius ad illud suo adiungendum, aut alicui donandum; non est nisi penes Pontificem Romanum; quod crudite probat Pater Suarez disp. 18. sect. 1. n. 7. Probatur primò exemplo Regum atque Pontificum: Castellanus & Lusitanus præfingente limites Alexandro VII. partiti sunt Indorum oppugnationem; idque constat ex historiis antiquioribus. Vide Fagundez ubi supra.

7. Probatur secundò à priori: quia nullibi Regis est ius directè aut indirectè in aliorum regna; directè: res est clara; sunt enim plerique infideles verè domini suorum Regnorum; neque indirectè, quia hoc ius oritur indirectè ex iure directo prædicandi Euangelium, sed hoc ius non est Regi seculari: ergo nec ius indirectum spectat ad eum.

8. Probatur tertio, Quia in ea esset occasio Principes fideles turbandi; multi enim specie religionis impetent infidelium Prouincias, & contenderent de illarum oppugnatione, & in Ecclesiæ filios verterentur, arma, quæ essent mouenda in hostes. Item vicinus infidelium sibi timeret, ne fidelis Princeps potentior infideli propè accederet ad suas Prouincias, eaq; inuaderet. Quapropter oportuit, vt ad vnum caput hæc iura disponenda reuocarentur. Et hæc omnia docet Hurt. de Mend. volum. 1. disp. 75. sect. 1. §. 3. per modum 43.

9. Qui etiam postea in §. 15. docet, non posse Ecclesiam Prædicatores mittere cum exercitu ad prædicandum: nec eo titulo posse Principes fideles erigere munitiones in Prouinciis infidelium; sed expectandum est, qua ratione ipsi Prædicatores excipiant. Et rationem adducit. Quia Euangelium non alia ratione est prædicandum, quam à Christo præceptum est: sed hæc ratio prædicandi est contra rationem à Christo præceptam: ergo, &c. Minor probatur ex cap. 1. Matthæi. Vbi Christus mittens Apostolos ad prædicandum, eos mittit non solum exarmatos præsidio militum, sed etiam inermes, non imperatoria ratione minitantes populis ferum & ignem; sed agnorum more inter lupos, quorum vngues non femel essent experturi. Nec verò illa præcepta fuerunt de missione prima in Paganos, Israeliticos; sed etiam de secunda in orbem, vt contra Hæreticos, & nonnullos parum consideratos Catholicos, docet ex S. Ambrosio, Augustino, Hieronymo, & aliis Pater Maldonatus obseruat in Matth. cap. 10. v. 9. Præfatum. Ecce ego mitto vos, sicut agnos in medio luperum, accipienda sunt aut solùm, aut possimum de secunda missione: quia Apostoli in ea prima missione non lupos experti; sed amicos conciuces: à quibus discessere gloriantes: nec tunc traditi sunt à parentibus, nec damnati à Regibus.

10. Sed, vt verum fatear contra Hortadum, placet mihi affirmatiua sententia P. Suarez de christianis disputat. 18. section. 1. num. 8. Solorzani de Indiarum iure lib. 2. cap. 18. num. 11. & sequent. & aliorum penes ipsum asserentium posse hostie Principes Christianos ad conuertendos Barbaros mittere Prædicatores cum sufficienti exercitu, non vt bellum inferant, sed vt Prædicatores securi incendant, turri cæque & arces munitas in terminis Prouinciarum infidelium construere, vt facilius & securius aditus, & carnis delibus pateat: dummodò tamen prius tales infideles blandè & pacifice de audienda & recipienda prædicatione moueantur. Quod si tenuerint, an debellari possint paulò * infra videbimus.

RESOL. XV.

An licitum sit inferre bellum Infidelibus committentibus Idololatriam, & violentias iura naturæ, maxime si accedat auctoritas Summi Pontificis? Ex p. 6. tr. 4. Ref. 16.

§. 1. Negatiuam sententiam docet Castrum Palaum tom. 2. tractat. 6. disp. 5. punct. 3. num. 7. qui citat Bonacinam, Molinam, Valentiam, Coninch. & Suarez, quibus adde Villalobos in summ. tom. 2. tract. 5. difficult. 4. n. 14. vbi sic ait. La verdad es que estos pecados non son causa bastante para dar guerra justa. El fundamento es, que para castigar no ha de ser superior syo el que le castiga. o a de haer recuendo agrauio del que en tal caso es juez syo, no ha de ser superior, y ninguna de estas razones se halla a qui y assi como el Rey de España no tiene a su cruera el castigar semejantes delitos en las naciones, que no le estan sujetas, lo mismo se ha de dezir a qui. No es el lugar del Deuteronomio citado: porque alli tuuieron los hijos de Israel especial y expreso mandado de Dios, que es Señor vniuersal de todo, y quiso castigar aquellas gentes por sus delitos: lo qual no pueden hazer los Principes, sino es que sean sus súbditos. Et ita hanc sententiam præter Doctores citatos tenet Caietanus in 2. 2. q. 66. art. 8. & Banez etiam in 2. 2. q. 10. art. 10. Turrianus tom. 1. in 2. 2. disp. 32. dub. 2. Sotus in 4. dist. 5. q. 1. art. 10. & alij.

2. Sed non desunt Doctores affirmatiuæ sententiæ adherentes.

adherentes, vt Innocentius in c. quod super, de vot. n. 4. & 9. & ibi Ancharanus & Abbas: idem Ancharanus & Boichus in c. gaudemus de dimortis. Zabarella in Clement. 1. de testib. num. 6. Syluester verb. Iudaeus num. 4. verb. infidelitas quest. 8. & 9. & verb. papa quest. 7. Armilla verb. infidelitas, Tabiena eod. verb. num. 32. & 33. Maior in 2. sentent. distinct. 44. quest. 3. & in 4. distinct. 15. quest. 4. art. 1. Mastrillus de Magistr. lib. 1. cap. 9. num. 10. & alij. Quorum sententiam probabilem putat Ioannes Solorzans de Indiarum iure lib. 2. cap. 15. num. 16. vbi sic asserit. Superest vt de tertio membro dicamus, scilicet de peccatis, quae ab istis Indis passim perpetrari probauimus, Deum verum non colentes, nec cognoscetes, & fœdis suis ac spurcis moribus omnia naturalis iuris præcepta turbantes, & transgredientes. Et in hoc quamuis auctores, vt vidimus, maximo perè digladiantur: satis probabilem censeo Innocentij, & sequentium opinionem, qui propter hæc crimina puniri & debellari posse à Christianis Principibus de licentia Summi Pontificis tradunt, si moniti ab illis non desistant: quod tenuit, & latè contra Victoriam defendere conatus fuit insignis noster Gregorius Lupus in l. 2. tit. 2. part. 2. gloss. magn. column. 6. vers. ego verò, dicens hanc sententiam esse communem omnium Canonistarum & Legistarum, & aliorum Theologorum. Et adeo certum esse concludit Martha in tract. de iurisdictione 1. part. cap. 24. vt piaculum dicat de ea dubitare, & Masquardus in tract. de Iudæis & infidelibus 3. p. c. 1. n. 39. vbi apertè inquit, quòd non peccarent Hispani, qui punierunt Indos delinquentes contra naturam. Hucvlque Solorzans.

3. Nota tamen, quòd idem Solorzans hanc sententiam affirmatiuam absolute tenet sub quadam distinctione, quam etiam admittit Azorius lib. 8. in hinc. Moral. cap. 24. q. 9. & eam sequens, & transcribens Frater Thomas à Iesu de procuranda omnium gentium salute lib. 5. dub. 4. pag. 207. dicentes, quòd licet infideles iuste puniri nequeant, vbi id ius nature non seruant, quòd debitum Deo cultu & honorem tribuendum præscribit. Si tamen illud aliud ius eiusdem naturæ dissoluant, percurrant, & negligant, quòd cuique homini reddendum, quòd suum eis iubet, & aliis non fieri, quòd nobis fieri nolle-mus, tunc iure optimo puniri possent; vt si furta, latrocinia, adulteria, homicidia, falsa testimonia, incestus, supra aut ipsi perpetrarent, aut liberam facultatem huiusmodi mala perpetrandi concederent, vel passim in subditis sine vlla pœna ac supplicio permitterent. His etenim legibus naturæ violatis planè consequitur, vt innocentiis multis damnis; incommotis & malis afficiantur, communique humanæ Reipublice salus, pax & tranquillitas in tuto consistere nequeat. Pro quibus defendendis licitum est vi & armis aduersus quoslibet infideles certare.

4. Verum quicquid sit de his opinionibus: de quibus ad partes nouissimè agit Fagundes in præcepta Decalogi omnino videndus tom. 1. lib. 1. c. 33. à n. 28. si non solum Idololatria in infidelibus reperitur, sed sæua quoque & effœnata tyannis; humana carnis ingluuies, & cruenta, & execranda innocentium sacrificia, quæ quidem olim Indi, vtpurimum frequentabant: tunc veriorè & probabiliorè eorum sententiam existimo, qui ob has iniurias, & oppressiones tollendas, bellum aduersus omnes infideles permittunt: quamuis nobis subiecti non sint, & procul possint auxilium nostrum non exigant, & sua sorte contenti viuere dicantur. Et ita docet Molina tom. 1. tr. 2. disput. 106. Banez in 2. 2. quest. 10. articulo 10. Victoria de Relect. 2. de Indis, num. 15. & Idèd Hurt. de Mend. volum. 1. disput. 7. sect. 1. §. 12. sic ait. Quod obicitur de Regibus Hispanis, & ob exterorum in-

videntiam. Conquisitus est novus orbis, cuius ipocle non homines, sed fera videbantur, Reges per tyrannidem passim suos occidere, & immolare Diis; nec ex humano more, sed ferino administrare Regna; quibus de causis posse eos illis priuari nullus negat; opprimunt enim infontes, & sunt Regno perniciosi, nò saluti; priuatos autem Indos nullus priuauit bonis, nisi ob delicta: quòd si Regij, Ministri per iniustitiam aliquid faciunt, puniuntur à Regecum deprehenduntur: quia verò Atabalua Rex Peruanorum non repugnauit Prædicationi, eius neptis Illustrissima Marchionissa Oropissa nomine Colæ apud ipsos Regiam sonante, iure contendit damnorum compensationem, quæ à Philippo III. est facta: quæ visa est ex Christiana lege esse satis. Ita Hurtad.

RESOL. XVI.

An sit iustus titulus bellandi, si infideles nolint excipere Prædicatores Fidei, sed illos occidant, & liberum transitum in aliis Prouincijs ad prædicandum denegent?

Et de alijs septem casibus agitur, pro quibus licitum est infidelibus inferre bellum. Ex part. 6. tractat. 4. Resol. 17.

§. 1. **R**espondet affirmatiuè: nam licet infideles nec mediatè, nec immediatè possint cogi, vt fidem & Baptismum suscipiant, vt supra diximus: vbi tamen coactio ad hoc non dirigitur, sed eo tantum tendit, vt infideles ipsam fidem sibi à Catholicis Prædicatoribus annuendam & proponendam, quietis & attentis animis, atque auribus audiant; & seriuè de ea recipienda, vel respuenda deliberent, nostrisque hoc tam vile & salutare commercium eiga illos exercere volentes; tunc & fido hospitio recipiant, vel liberum transitum ad alias prouincias concedant, in quibus Euangelium annuere, & propagare desiderant; frequentissima & verissima est omnium ferè Theologorum & Iurisperitorum opinio, quæ docet talem coactionem licitam esse: atque aded iure optimo posse his de causis infidelibus bellum inferri, qui proteruè fidem audire recusant, vel eiusmodi pias & laudabiles expeditiones impediunt: dum tamen priusquam ad illud deueniatur, omnia alia media tententur, quæ ad munus Apostolorum Apostolicè & pacificè obeundum concurrere poterint.

2. Et idèd Victoria in Relect. 1. de Indis à num. 36. & in Relect. 2. à num. 1. vsque ad 12. concludit Indos & quoslibet infideles ad fidem audiendam teneri, ac proinde à peccato mortali non excusari; si rogati & admoniti, vt audiant pacificè loquentes de rebus spectantibus ad Religionem, ac de ea maturè deliberent id facere nollent: quia tenentur, inquit, saltem audire, & consultare; etsi hoc impediatur, & Hispanos inter se ad commercia & prædicationem non admittant: neque aliter Religionis negotium procurari valeat, hic titulus iustissimus est ad eos debellandos & conquirendos, terrisque ac prouincijs eorum occupandas, novos dominos creandos & antiquos deponendos, & reliqua alia iura belli prosequenda, quæ in alijs bellis iustis licitè fieri possent.

3. Hinc Seraphinus Freitas de iusto Imperio Asiatico, cap. 9. num. 6. & 7. licet infidelium debellatiorem non omnino probet, ob id tantum, quòd fidem audire recusent: bene tamen admittit, quòd si nobis prædicationem impediunt, aut alios volentes illam audire, & forsan fidem suscipere ad nos accedere prohibent, nec sinerent Prædicatores loqui

K x 4 verbum

Sup. in Ref. quæ hic est prima post præter tam, a §. Qui etiam.